

Д. І. Барановська

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТЕХНІКО-СТЕРЕОТИПНИХ ДІЙ ПРИ УДАРАХ ПО М'ЯЧУ У ФУТБОЛІ

У роботі представлена модель і алгоритм застосування тренажера для навчання і вдосконалення техніки ударних взаємодій за рахунок управління параметрами суглобових кутів ноги при виконанні удару по м'ячу у футболі. Розроблений програмно-методичний комплекс алгоритмізації формування техніки удару по м'ячу різними частинами стопи з використанням навчального тренажера дозволить ефективно вирішувати технічно-тактичні завдання в процесі навчально-тренувальної та змагальної діяльності.

Ключові слова: методика, алгоритм, футбол, тренажер, біомеханіка руху, техніко-тактична підготовка, техніка удару по м'ячу.

D. I. Baranovska

METHODICAL APPROACHES TO THE APPLICATION OF SIMULATORS FOR THE FORMATION OF TECHNICAL-STEREOTYPED ACTIONS WHEN KICKING THE BALL IN FOOTBALL

The article presents the model and the algorithm of the use of a simulator for training and improvement of technology of kick interactions through the control of parameters of joint angles of foot while kicking the ball in football. As a result of the study it is possible to come to a conclusion that the implementation of program and methodical support of the algorithm of the formation of kicking technique with different parts of a foot using the simulator will enable to kick the ball taking into account biomechanical (spacial, time and force) motion parameters; it will allow to model ideal simulated conditions when kicking. Regular use of the simulator will create conditions for the development of rational, effective, flexible and individual techniques of kicking the ball in football. Fixing of the ball at a different height regulates foot work and improves the process of kicking. Fixing of the ball eliminates kicking off the target and prevents from external disturbances when making an attempt. Thus, the developed program and methodical complex of algorithmization of forming technique of kicking the ball with different parts of foot with the help of training simulator will allow to solve effectively the technical and tactical tasks during the training and competitive activity. It should be mentioned that detailed investigations for testing theoretical and methodical recommendations for the use of the simulator are necessary for finding out the effectiveness of the use of current information on biomechanical structure of stereotyped kicking motion action with further correction of educational and training process of mastering football kick.

Keywords: methods, algorithms, football, trainer, biomechanics of movements, technical and tactical training, kicking the ball technique.

Подано до редакції 28.04.14

УДК: 371.13+378.124

Н. А. Башавець

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються проблеми підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності. Аналіз праць науковців вказує на недоліки, які існують з позицій сьогодення у сфері професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів для галузі фізичної культури та спорту. Визначено, що перед вітчизняною системою освіти постають нові завдання щодо підготовки фахівців, які відповідають перспективним напрямкам економічного розвитку, здатних освоїти новітні технології, володіти високою мобільністю й адаптацією до змінюваних виробничих і соціальних вимог.

Ключові слова: підготовка, майбутній тренер-викладач, професійна діяльність, освіта в галузі фізичної культури.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальність. У сучасний період відбуваються глобальні перетворення в науці, політиці, культурі, що створюють унікальну життєву ситуацію. Філософи й соціологи дають новому типові суспільства, що формується, такі назви, як «мультикультурний» і навіть «постсучасний». У період подібного глобального соціокультурного зрушення відбувається

також зміна освітньої парадигми, оскільки на сфері освіти лежить завдання формування й виховання нового типу особистості, здатної реагувати й відповідати на ці «виклики історії».

Зміна соціокультурної й економічної ситуації, зміна освітніх і наукових парадигм на сучасному етапі розвитку суспільства спричинили необхідність переосмислення світогляду та функціонального призна-

чення місії майбутнього тренера-викладача. Це, у свою чергу, призвело не тільки до зміни змісту освіти, спрямованого на вирішення нових освітніх завдань, а й до переосмислення понять, які відображають сутність і новий зміст освіти в галузі фізичної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З позицій сьогодення науковці (Д.Н. Давиденко і Г.Н. Пономарьов [1], В.С. Курило й В.В. Мартиненко [3], В.А. Магін [5], В.В. Мартиненко [6], І.К. Латипов [4], Г.Н. Пономарьов [8], А.В. Сватъєв [9], Н.Ш. Фазлеев [10]) розглядають різні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту.

Як зазначають Д.Н. Давиденко і Г.П. Пономарьов, освіта в галузі фізичної культури стає елементом культури сучасного суспільства, завдяки їй здійснюється підготовка людей як до фізичної, так і до соціокультурної діяльності [1, с. 52]. Ця обставина значною мірою обумовлює необхідність підготовки майбутніх тренерів-викладачів і для освітньої, і для соціокультурної сфер, здатних вирішувати нові завдання в умовах помітного розширення функціональної сфери діяльності.

В.А. Магін [5] зазначає, що сьогодні стає досить актуальною ідея підготовки фахівців для галузі фізичної культури та спорту з розвиненим критичним типом розумової діяльності, почуттям потреби у неперервній освіті, умінням працювати в колективі, з орієнтацією діяльності на результат.

Н.Ш. Фазлеев зазначає, що основною метою вищої фізкультурної освіти є не тільки формування цілісної структури оволодіння конкретною професійною діяльністю, а й засвоєння системи компетенцій, яка дозволяє випускникові продуктивно адаптуватися у великому різноманітті соціокультурних і психологопедагогічних ситуацій [10, с. 9].

У широкому сенсі якість вищої професійної фізкультурної освіти, на думку В.А. Магіна, необхідно розуміти як збалансовану відповідність вищої освіти (як результату, як процесу, як освітньої системи) різноманітним потребам, цілям, вимогам, стандартам, умовам [5].

Мета статті – розглянути проблеми підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Перед вітчизняною системою освіти постають нові завдання щодо підготовки фахівців, які відповідають перспективним напрямкам економічного розвитку, здатних освоїти новітні технології, володіти навичками наставництва та високою мобільністю й адаптацією до змінюваних виробничих і соціальних вимог.

Науковці вказують на недоліки, які існують з позицій сьогодення у сфері професійної підготовки майбутнього тренера-викладача. Так, В.С. Курило й В.В. Мартиненко [3, с. 103] констатують такі

негативні фактори і тенденції: відсутність науково обґрунтованих підходів до створення програм неперервної підготовки фахівців фізичного виховання й спорту; недосконалість механізму їхньої розробки, апробації й впровадження на всіх рівнях неперервної фізичної освіти; нерозробленість наукових і науково-методичних основ діагностики якості неперервної фізкультурної освіти; відсутність незалежної єдиної системи оцінки результатів навчання, довільної оцінки діяльності навчальних закладів; недоліки в організації перепідготовки спеціальних фізкультурно-педагогічних кадрів для роботи за новими планами і курсами в умовах варіативних освітніх програм і підручників з профільного навчання; відсутність взаємозв'язку спеціальних дисциплін з дисциплінами педагогічного циклу, що не дозволяє надати спеціально-педагогічну спрямованість навчально-виховному процесу загалом; відставання в розробці й впровадженні нових інноваційних технологій; нерозвиненість інформаційного середовища й культури в системі неперервної фізкультурної освіти; недостатнє урахування регіональних особливостей у практиці підготовки цих фахівців; зниження соціального статусу тренера-викладача, його слабка соціальна захищеність, низький престиж професії викладача й тренера в суспільстві та, як наслідок, старіння кадрів, скорочення кількості випускників вищих навчальних закладів, котрі обирають професію тренера-викладача, відтік найбільш кваліфікованих кадрів у високооплачувані галузі економіки; недостатнє матеріально-технічне, інформаційне забезпечення професійної підготовки майбутнього тренера-викладача; невідповідність сформованої системи оцінювання й атестації педагогічних кадрів завданням, які становлять основу модернізації освіти; відсутність системи в організації науково-методичної роботи, спрямованої на підвищення професійної майстерності фахівця з фізичного виховання й спорту.

Тому у системі підготовки фахівців з фізичної культури з'явилося багато протиріч, серед яких І.К. Латипов виділяє такі: розбалансованість цілей між рухом суспільства до ринкової економіки і традиційними формами підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фізкультурних кадрів, які призводять до незатребуваності суспільством значної частини цих фахівців; протиріччя між традиційною «знанцевою» й сучасною індивідуально-орієнтованою парадигмами підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації фізкультурно-педагогічних кадрів і необхідністю створення єдиної цілісної системи; протиріччя між потребами в створенні інноваційних освітніх структур і відсутністю науково обґрунтованої теорії проектування освітніх систем; протиріччя між перспективами формування освітньої системи, яка швидко реагує на соціально-економічні зміни, і існуючими умовами підготовки фізкультурних кадрів [4, с. 50].

Отже, зазначені протиріччя між сучасними потребами суспільства у кваліфікованих фахівцях з фізи-

чної культури нової якості й сформованою системою неперервної професійної освіти в сфері фізичної культури свідчать про існування проблеми, суть якої полягає в недостатній розробленості теоретичних, методологічних і організаційних основ системи неперервної професійної освіти в сфері фізичної культури. Подолання цих протиріч вимагає розробки концептуальних основ проектування неперервної професійної освіти в сфері фізичної культури.

Нині основні освітні програми підготовки фахівців за напрямками підготовки дипломованих фахівців мало чим відрізняються між собою. Дотепер широко поширена ідея про створення єдиного стандарту з підготовки фахівця й педагога в галузі фізичної культури й спорту. Прихильники цієї ідеї вважають, що єдиний стандарт підготовки фахівців у багаторівневій системі (бакалавра й магістра) забезпечить підготовку фахівця й для всієї освітньої сфери діяльності. На думку Г.Н. Пономарьова, втілення в життя цієї тенденції може призвести до значного зниження соціального й професійного статусу фахівця, а також до неможливості його входження в єдиний міжнародний освітній простір [8, с. 9]. Автор зазначає, що так званий потоковий метод підготовки кадрів без урахування сфери й виду діяльності в сучасних соціально-економічних умовах не тільки невиправданий, але й надзвичайно шкідливий [8, с. 9].

Перебудова сформованої системи освіти в країні, перехід до неперервної освіти є, на думку І.К. Латипова, закономірним результатом об'єктивного історичного розвитку суспільства [4, с. 50]. Потреба в створенні цілісної системи неперервної освіти диктує необхідність переосмислення цільових функцій освіти як системи і її окремих ланок, перегляду традиційних поглядів на соціальну сутність освіти, її відносини з іншими видами й формами суспільної практики, місця й ролі освіти як соціального інституту в житті людини й суспільства.

Професійна підготовка майбутніх тренерів-викладачів має здійснюватися з урахуванням таких принципів: неперервність; підвищення фундаментальності; гуманізація; інформатизація; інтеграція з наукою; комп'ютеризація.

Неперервність як принцип належить до числа найважливіших методологічних принципів пізнання, що забезпечують цілісність, системність, послідовність сприйняття буття й, зокрема, формування стійких знань, навичок, умінь у процесі вищої фізкультурної освіти. І.А. Зязюн зазначає, що «реалізація принципу неперервності багато в чому пов'язана з можливістю нарощування, інтеграції інформації про професійний поступ на індивідуально-особистісному рівні у певній логічній послідовності і структурі» [2, с. 16]. У неперервній освіті важливу роль відіграє інтеграція як індивідуальних, так і соціальних аспектів особистості майбутнього тренера-викладача.

У меморандумі неперервної освіти Європейського Союзу зазначається, що успішний перехід до еко-

номіки й суспільства, заснованих на знанні, повинен супроводжуватися процесом неперервної освіти – навчання довжиною в життя (lifelong learning) [7]. Європейська комісія й країни-члени ЄС визначили навчання довжиною в життя в рамках Європейської стратегії зайнятості як всебічну навчальну діяльність, здійснювану на постійній основі з метою поліпшення знань, навичок і професійної компетенції. Головна ідея цього підходу полягає в тому, що неперервна освіта перестає бути лише одним з аспектів освіти; вона стає основним принципом освітньої системи й участі в ній людини протягом усього неперервного процесу її навчальної діяльності.

Неперервна освіта фахівців у галузі фізичного виховання і спорту, як вважає В.В. Мартиненко, з позицій сьогодення потребує наступного: створення нової нормативно-правової бази; удосконалення державного й соціального захисту студентів; розробки теоретичних основ і науково-методичного забезпечення, удосконалення методів і механізмів прогнозування й розвитку; проведення стану забезпечення неперервної освіти навчальною літературою, мультимедійними та іншими засобами навчання [6, с. 57].

Завдання фундаментальної освіти полягають у забезпеченні оптимальних умов для виховання гнучкого наукового мислення, різних способів сприйняття дійсності, створенні внутрішньої потреби у саморозвитку й самоосвіті майбутнього тренера-викладача протягом всього його життя. Основою фундаменталізації є створення такої системи й структури освіти, пріоритетом яких є не вузькоспеціалізовані, а методологічно важливі, інваріантні знання.

Професійна підготовка майбутніх тренерів-викладачів має здійснюватися у вищих навчальних закладах відповідно до принципів гуманістичної педагогіки, до основних положень якої можна віднести такі: урахування в програмах навчання впливу емоційно стимулюючого навчального середовища, заохочення ініціативи студентів, міждисциплінарний підхід, саморегуляція й воля у поєднанні з почуттям відповідальності; відсутність з боку викладача упереджених суджень і погроз, встановлення конструктивних міжособистісних відносин у навчальній групі тощо.

Інформатизація загальної й професійної освіти є обов'язковою умовою підготовки майбутніх конкурентоспроможних тренерів-викладачів. Тільки маючи достатній рівень технологічної підготовленості й інформаційної культури, молодий фахівець здатний адекватно діяти в навколишньому світі, орієнтуватися в проблемних ситуаціях, знаходити раціональні засоби вирішення різних проблем. А.І. Федоров зазначає, що використання інформаційних технологій в освіті сприяє удосконалюванню стратегії добору змісту освітніх програм, методів і організаційних форм навчання відповідно до завдань розвитку особистості в умовах інформаційного суспільства; розширенню видів навчальної діяльності за умови реалізації сучасних технологій (комп'ютеризовані курси навчання, інфор-

маційно-довідковій й експертній системи, мультимедіа-технології, "віртуальна реальність"); переходу від авторитарного навчання до творчого, який передбачає оволодіння студентами вмінням самостійно здобувати нові знання, використовуючи технології інформаційної взаємодії з імітаційними моделями об'єктів і процесів [11, с. 74].

А.В. Сватсьєв [9] розглядаючи проблему професійної освіти фахівців фізкультурного профілю, виділяє зону найбільших труднощів та невідповідностей, зокрема між такими:

- зростанням вимог інформаційного суспільства до рівня володіння інформаційними технологіями фахівцями з фізичного виховання та спорту і наявним низьким рівнем інформаційної культури цих фахівців, професорсько-викладацького складу у вищих навчальних закладах України, відсутністю гіпермедійного інформаційного середовища навчання, необхідного для якісної підготовки;

- необхідністю доповнення традиційних форм і методів комп'ютеро-орієнтованими методами навчання та нерозробленістю організаційно-методичних умов їх впровадження в педагогічний процес навчальних закладів фізкультурного профілю, незабезпеченість цієї роботи сучасними програмними й апаратними засобами, відсутністю розробок структурно-компонентних моделей цього процесу.

Отже, сучасний випускник, у силу швидкоплинності глобальних соціальних та інформаційних процесів, потрапляє в таку ситуацію, коли за роки навчання в вищому навчальному закладі алгоритми здійснення професійної діяльності змінюються швидше, ніж може відреагувати консервативна система професійної підготовки майбутніх

тренерів-викладачів.

Узагальнюючи думки учених з проблеми педагогічних та організаційно-методичних умов професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів, слід зазначити, що такі аргументи підтверджують наявність ознак кризи і визначення методологічних засад сучасної освіти взагалі і професійної освіти тренерів-викладачів зокрема. Ця криза полягає, перш за все, в поліваріантності методологічної платформи та різноманітності засад побудови соціальної, освітньої, педагогічної, спортивної діяльності людини.

Отже, результатом професійної підготовки цілком логічно вважати, перш за все, певний рівень підготовленості тренерів-викладачів до професійної діяльності, який забезпечує їх здатність до професійної самоактуалізації та професійної самореалізації впродовж життя, здатність до неперервної фізкультурної освіти та мобільності у плінних умовах сучасності. Зазначене потребує "гнучкості" та варіативності вищої освіти у напрямку підготовки майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту.

Відтак, ми доходимо **висновку**, що саме у сучасний період існування нашого суспільства, що характеризується кардинальними соціально-економічними й політичними перетвореннями, з усією визначеністю формується стійкий попит на творчу й високопрофесійну особистість. У зв'язку з цим у сучасних умовах під час вирішення завдань підвищення рівня професійної підготовки майбутнього тренера-викладача особлива увага має приділятися інтелектуальному, моральному, культурному розвитку та професійному, творчому зросту фахівця.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на розгляд моделі підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давиденко Д.Н. Размышление о понятиях и сущности образования в области физической культуры / Д.Н. Давиденко, Г.Н. Пономарев // Теория и практика физической культуры. – 2004. - № 5. – С. 52-55.

2. Зязюн І.А. Філософія педагогічної якості в системі непевної освіти / І.А. Зязюн // Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. - № 25. – С. 13-18.

3. Курило В.С. Концептуальные основы непрерывной профессиональной подготовки специалистов физического воспитания и спорта в Украине / В.С. Курило, В.В. Мартиненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. - №12. – С. 102-105.

4. Латыпов И.К. Непрерывное профессиональное образование в сфере физической культуры: состояние, проблемы и перспективы / И.К. Латыпов // Теория и практика физ. культуры. – 2004. - №9. – С. 50-52.

5. Магин В.А. Модель системы профессиональной подготовки специалистов по физической культуре и спорту на основе инновационных технологий / В.А. Магин // Теория и практика физической культуры. – 2006. - № 4. – С. 13-17.

6. Мартиненко В.В. Проблеми неперервної професій-

ної підготовки фахівців виховання і спорту / В.В. Мартиненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. - №3. – С. 55-58.

7. Меморандум непрерывного образования Европейского Союза // <http://www.znание.org/docs/memorandum.html>.

8. Пономарев Г.Н. Государственные образовательные стандарты в области физической культуры и спорта : проблемы и перспективы усовершенствования / Г.Н. Пономарев // Теория и практика физической культуры. – 2000. - № 12. – С. 9-14.

9. Сватсьєв А.В. Підготовка майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності (теоретико-методичний аспект): монографія / А.В. Сватсьєв; Запорізький національний університет. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2012. – 520 с.

10. Фазлеев Н.Ш. Компетентно ориентированный подход к профессиональной подготовке педагога по физической культуре и спорту / Н.Ш. Фазлеев // Теория и практика физической культуры. – 2005. - №12. – С. 9-12.

11. Федоров А.И. Современные информационные технологии в системе высшего физкультурного образования / А.И. Федоров // Теория и практика физической культуры. – 2000. - № 12. – С. 56-59.

REFERENCES

1. Davydenko D. N. Thinking of the concept and essence of education in the field of physical culture / D. N. Davydenko, G. N. Ponomarev // Theory and Practice of Physical Culture. – 2004. – № 5. – P. 52-55.
2. Zyazyun I. A. Philosophy of teaching quality in the system uncertain education / I. A. Zyazyun // Journal of Zhitomir. I. Franko state. Univ. – 2005. – № 25. – P. 13-18.
3. Kuril V. S. Conceptual bases of continuous professional training of physical education and sport in Ukraine / V. S. Kurylo, V. V. Martinenko // Pedagogy, psychology, medical and biological problems of physical training and sports. – 2006. – № 12. – P. 102-105.
4. Latypov I. K. Continuing professional education in physical education: state, problems and prospects / I. K. Latypov // Theory and Practice of Physical Culture. – 2004. – № 9. – P. 50-52.
5. Mahin V. A. Model of vocational training in physical education and sport based on innovative technologies / V. A. Mahin // Theory and Practice of Physical Culture. – 2006. – № 4. – P. 13-17.
6. Martinenko V. V. Problems continuous professional training Education and Sport / V. V. Martinenko // Pedagogy, psychology, medico-biological problems of physical education and sport. – 2006. – № 3. – P. 55-58.
7. Memorandum of Continuing Education of the European Union // Mode of access: <http://www.znanie.org/docs/memorandum.html>.
8. Ponomarev H.N. State educational standards in the field of physical culture and sports: problems and prospects of improvement / H.N. Ponomarev // Theory and Practice of Physical Culture. – 2000. – № 12. – P. 9-14.
9. Svatiev A. V. Training future coaches for professional work (theoretical and methodological aspects): monograph / A. V. Svatiev; Zaporizhzhya National University. – Zaporozhye: LLC "LIPS" LTD, 2012. – 520 p.
10. Fazlieiev N. S. Competence-oriented approach to training teachers of physical culture and sports / N. S. Fazlieiev // Theory and Practice of Physical Culture. – 2005. – № 12. – P. 9-12.
11. Fedorov A. I. Modern information technology in higher education sports / A. I. Fedorov // Theory and Practice of Physical Culture. – 2000. – № 12. – P. 56-59.

H. A. Башавець

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО ТРЕНЕРА-ПРЕПОДАВАТЕЛЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматриваются проблемы подготовки будущего тренера-преподавателя к профессиональной деятельности. Анализ работ ученых указывает на недостатки, которые существуют сегодня в сфере профессиональной подготовки будущих тренеров-преподавателей для отрасли физической культуры и спорта. Определено, что перед отечественной системой образования встают новые задачи по подготовке специалистов, отвечающие перспективным направлениям экономического развития, способные освоить новейшие технологии, обладать высокой мобильностью и адаптацией к меняющимся производственным и социальным требованиям.

Ключевые слова: подготовка, будущий тренер-преподаватель, профессиональная деятельность, образование в области физической культуры.

N. A. Bashavets

TRAINING PROBLEMS OF FUTURE COACH TO PROFESSIONAL ACTIVITY

The article deals with training problems of future coaches to their professional activity. The analysis of scientific works in this field demonstrates the disadvantages of the modern training of future Physical Culture and Sports teachers to their professional activity. It was determined, that a number of new problems face the domestic educational system, which concern the development of future teachers' abilities and skills to master the innovative technologies and to adapt to changing vocational and social demands. The result of professional training is first of all a certain level of future coaches' preparedness to their realization of personal potential in profession and career, the ability to constant physical training. This requires flexibility and variability of higher education in area of training future Physical Education and Sports teacher. Nowadays the demand for skilled professionals is extremely high, that is why special attention is paid to intellectual, moral and cultural development and professionalism of specialists, as well as their creative development. The analysis of a number of views of scientific researchers about modern problems of pedagogical, organizational and methodological problems of professional training of coaches shows that there is crisis in modern educational system on the whole and in training of coaches in particular. This crisis lies in polyvariant methodological platform and the variety of the fundamental principles of creating social, educational, pedagogical and sport activity of a human. The perspectives of further research is directed on the investigation of the model of training future teachers-coaches' professional activity.

Keywords: training, future coach, professional activity, education in the area of Physical Culture.

Подано до редакції 25.04.14